

Inzet Trojka (EZK, SZW en FIN) +OCW – ACC – coronamaatregelen (17-2)

Aanleiding

Nu er mogelijk additionele maatregelen nodig zijn zoeken we als Trojka en OCW naar maatregelen die de minste economische en maatschappelijke schade met zich meebrengen. Het doel hierbij is het zoveel mogelijk openhouden van de samenleving en in het bijzonder openhouden van het onderwijs. Vanwege de structurele negatieve effecten van het niet kunnen volgen van regulier onderwijs en onderwijsachterstanden als gevolg daarvan, is het daarom de hoogste prioriteit van de Trojka en OCW om het onderwijs open te houden.

Additionele maatregelen bovenop het bestaande in Europees perspectief al stevige pakket, moeten bovendien epidemiologisch impact hebben. Dit valt bij onderwijssluiting te betwijfelen, aangezien 80% van de besmettingen buiten het onderwijs plaatsvinden en infecties bij kinderen hebben geen rechtstreeks effect op de belasting van de zorg. Daarbij is er breed wetenschappelijk bewijs voor schade bij ontwikkeling van kinderen als zij onderwijs ontberen.¹

Kern

In deze notitie gaan we in op de kosten van sluiting onderwijs, en onderzoeken maatregelen buiten en binnen het onderwijs om het **onderwijs open te houden**.

Hierbij denkt de Trojka en OCW aan:

- Maatregelen voor **kortstondige opschaling van de zorg** (centralisatie covidzorg, noodlocaties, versobering personeelsnorm).
- Maatregelen om vaccinatiegraad te verbreden, waarbij op korte termijn de voor- en nadelen van een **vaccinatieplicht voor alle volwassenen** (zowel eerste prikken als boosters) in kaart moeten worden gebracht door de ACC.
- **Communicatie gericht op ouderen en kwetsbare groepen.**
- Probeer na onderwijs andere **maatschappelijke sectoren open** te houden met duidelijke randvoorwaarden die de verspreiding beperken (**placeringsplicht, CTB of 2G**, etc.).

Daarnaast maken we enkele algemene kanttekeningen bij het nemen van aanvullende maatregelen.

De kosten van onderwijssluiting zijn groot

Sluiting onderwijs trekt een zware wissel op de mentale gezondheid van jongeren

Kwetsbare jongeren zijn meer gaan drinken en blowen tijdens de pandemie, door eenzaamheid, stress, angst of recalcitrantie (Antenne Regiomonitor). Een kwart van de jongeren is psychisch ongezond (CBS).

Afstandsonderwijs leidt tot leerachterstanden

De huidige leervertragingen in het primair- en voortgezet onderwijs zijn fors: gemiddeld 8 weken in het po en 18 weken in het vo. De leervertragingen binnen het po en vo blijken daarnaast ongelijk verdeeld. Zo zijn achterstanden het grootst bij leerlingen met ouders met laag of gemiddeld opleidingsniveau. De groep leerlingen die al een groot risico hebben op achterstanden, groeit alleen maar bij een schoolsluiting. Dit is funest voor kansengelijkheid.

Achterstanden tasten het verdienvermogen van leerlingen en Nederland als geheel aan

Het sluiten van scholen heeft ook effect op de leerprestaties van kinderen. Op de korte termijn leren kinderen minder, en er zijn aanwijzingen dat dit hun latere verdienvermogen aantast. Dit heeft effect op het bbp op de lange termijn. Een zeer grove inschatting is dat dit effect kan oplopen tot ca. 3% bbp cumulatief op de lange termijn (=opgeteld verlies aan productiviteit voor leerlingen die door sluiting geraakt worden) per maand schoolsluiting.² Hiermee gaat dus (menselijk) kapitaal verloren, wat door een steunpakket niet gerepareerd kan worden. Het verdient dus de voorkeur om eerst sluiting van andere sectoren te overwegen waar geen kapitaal verloren gaat (horeca, retail, etc.), voordat wordt overgegaan op het sluiten van scholen.

¹ 131e OMT advies, 25 november 2021

² Meyers, K., & Thomasson, M. A. (2017). Paralyzed by panic: Measuring the effect of school closures during the 1916 polio pandemic on educational attainment (No. w23890). National Bureau of Economic Research.

Schoolsluiting heeft een effect op de productiviteit van werkende ouders

Het sluiten van scholen heeft daarnaast effect op ouders, die minder kunnen werken als ze zich op de zorg en het onderwijs van hun kinderen moeten richten. Dit heeft effect op het bbp op de korte termijn. Een zeer grove inschatting is dat het onmiddellijke bbp-effect hiervan (in het lopende jaar) circa -0,25% bbp-groei is per maand schoolsluiting.³

Er is een brede consensus over het belang van het open houden van scholen

Deze consensus is ook vastgelegd in het kabinetsbeleid. De sluiting voor de kerst is een eenmalige afwijking van dat principe, door de unieke combinatie van hoge besmettingsgraden bij kinderen en Kerstdagen die pal na de laatste schoolweek vallen. Na de vakantie is die unieke omstandigheid verdwenen. In gewone omstandigheden besmetten kinderen niet of nauwelijks ouderen, en werkt een schoolsluiting averechts omdat deze het contact tussen kinderen en ouderen vergroten (als gevolg van grootouders die oppassen).

De hamvraag is daarom: welke maatregelen zijn nodig om scholen na de Kerst weer gewoon open te laten gaan?

Onderstaand wordt daar een aanzet toe gedaan. Pas als alle onderstaande maatregelen genomen zijn en dat niet voldoende is, is het vanuit SME-perspectief verstandig om het onderwijs langer te sluiten.

Maatregelen om schoolsluiting tegen te gaan

Maatregelen buiten het onderwijs

- De beste manier om schoolsluiting te voorkomen is via een hoge vaccinatiegraad. Vaccinatie is en blijft dé manier om structureel maatregelen te voorkomen:
 - Zet in op het zoveel mogelijk reduceren van fysieke barrières voor vaccineren en voor boostershots.
 - Onderzoek de voor- en nadelen van een vaccinatieplicht (zowel voor eerste twee vaccinaties als boosters), een opkomstplicht en - verschillende vormen van financiële prikkels (aanbod en vraagkant). We stellen voor in ACC-verband de voor- en nadelen verder uit te werken om deze discussie te verdiepen.
- Het verhogen van de vaccinatiegraad en het spoedig toedienen van een boosterprik is cruciaal voor de korte en lange-termijn weerbaarheid tegen het virus.
 - Maak het mogelijk om 24 uur per dag boosters te zetten de komende 3 weken.
 - Voorzie docenten vervroegd van een boosterprik.
 - Maak vaccinatie van alle kinderen (5-12 jaar) laagdrempelig mogelijk.
- Communiceer richting grootouders: houdt afstand voor het welzijn van uw kleinkind en uzelf.
- Zet maximaal in op kortdurende opschaling in de zorg. Hierbij moet een breed scala aan maatregelen overwogen worden bijvoorbeeld 4 patiënten per verpleegkundige op de IC (i.p.v. 1-2 patiënten), inzetten van strijdkrachten/recidivisten, centralisatie COVID-zorg, opvang van COVID-patiënten op grote locaties.
- Indien er vanuit epidemiologisch perspectief noodzaak is om maatregelen te treffen kan gekozen worden om deze elders te treffen (beperken reisdrevingen, mondkapjesplicht uitbreiden, maximum-bezoekersaantallen in detailhandel, sluitingstijden, sluiting, verdere stimulering thuiswerken, avondklok). Uiteraard moeten sectoren zoveel mogelijk open gehouden worden als minder invasieve maatregelen voldoende effectief zijn. Denk hierbij aan: CTBs (3G of 2G), placheringsplicht, afstandsregels, sluitingstijden etc. Het is echter onverteerbaar dat grote delen van de samenleving open zijn (waaronder binnenspeeltuinen en de Efteling) en de scholen dicht.
- Sectoren die vanuit dezelfde logica als voor het onderwijs (voorkomen van permanente schade, beschermen van kwetsbaren en jongeren) zo lang mogelijk open gehouden moeten worden zijn:
 - Binnen- en buitensport. Voldoende beweging is van belang voor zowel de mentale als de fysieke weerbaarheid van burgers. De psychologische gesteldheid van burgers (en met name jongeren) ligt op een historisch dieptepunt volgens het CBS.

³ Sadique, M. Z., Adams, E. J., & Edmunds, W. J. (2008). Estimating the costs of school closure for mitigating an influenza pandemic. *BMC public health*, 8(1), 1-7. & Lempel, H., Epstein, J. M., & Hammond, R. A. (2009). Economic cost and health care workforce effects of school closures in the US. *PLoS currents*, 1.

- Bibliotheken en buurthuizen. Deze plekken vervullen een belangrijke sociale functie in de buurt als sociaal vangnet, met name voor jongeren en kwetsbaren.

Maatregelen binnen het onderwijs (PO/VO)

- Verbeter ventilatie
- Een les vanuit deze crisis is dat de BSO zoveel mogelijk meebeweegt met de maatregelen voor het primair onderwijs. Dit is om onuitlegbare situaties en praktische problemen te voorkomen, en om kwetsbare kinderen te beschermen. Als sluiting van de BSO echter kan helpen om het PO en de dagopvang open te houden, dan is dit de moeite waard.
- Adviseer ook leerlingen vanaf groep 3 PO om preventief zelftesten te gebruiken.
- Overweeg inzet FFP2-maskers voor docenten op de plekken waar mondneusmaskers verplicht zijn.
- Verplicht CO2-melders in alle klaslokalen
- Overweeg strenger quarantaineadvies: bij één besmetting in de klas, gaat de hele klas in quarantaine.
- Leg vast in een duidelijke, eenduidige verklaring vanuit het Kabinet dat het onderwijs als allerlaatste dicht gaat, zodat deze discussie niet telkens opnieuw hoeft te worden gevoerd.
- Mocht het echt nodig zijn om scholen in PO/VO te sluiten, overweeg of het toch mogelijk is om door te gaan met halve klassen, zodat alle kinderen toch enkele dagen per week naar school komen.
- Overigens is op dit moment (los van de scholensluiting van volgende week) het meest forse pakket aan maatregelen actief sinds de uitbraak van de pandemie met behoud van volledig fysiek onderwijs (mondkapjes, zelftesten, ouders buiten de school en uitgebreide protocollen). Sinds invoering laatste aanvullende maatregelen zag je de besmettingen in deze leeftijdsgroepen ook dalen.

Maatregelen binnen het onderwijs mbo en ho

- Er zijn tot dusver geen signalen dat er in het mbo en ho grote besmettingshaarden zijn, dus afhankelijk van de Omikron-variant, ligt het niet voor de hand hier verdergaande maatregelen te nemen.
- Indien er toch maatregelen nodig geacht worden, kunnen de volgende opties overwogen worden:
 - looproutes (nu advies) weer verplicht maken
 - mondkapjes ook in de les (dus ook tijdens zitten)
 - Alle activiteiten die niet het primaire onderwijsproces betreffen, zoals diploma-uitreikingen en open dagen zonder externen (dus alleen (aspirant-)studenten en medewerkers)
 - Zelftesten: studenten oproepen om extra zelftesten te bestellen om na de kerst voordat men weer naar les/college gaat eerst een zelftest te doen. (NB. Dit vergt wel snel grotere bevoorrading vanuit VWS)
- Er gelden nu overigens al verschillende maatregelen in het mbo en ho die voortgezet kunnen worden:
 - basismaatregelen t.a.v. hygiëne en gezondheid
 - zorgdragen voor goede ventilatie en luchtkwaliteit
 - dragen van mondneusmaskers bij verplaatsing
 - maximale groepsgrootte van 75

Overige afwegingen

- Omikron lijkt een zeer hoge, maar daardoor ook korte piek te kennen. Spreiding is daarom minder effectief en kansrijk. Inzetten op het beschermen van kwetsbaren door bijv. voor enkele weken de verpleeghuizen te sluiten voor alle bezoek, lijkt dan zinvoller.
- Iedere maatregel is zinloos als deze niet nageleefd wordt. Het is daarom van belang om bij maatregelen mee te nemen in hoeverre er draagvlak voor bestaat.
- Met de huidige beperkende maatregelen (1,5 meter, maximaal aantal bezoekers in doorstroomlocaties), zullen aanvullende maatregelen zoals sluitingen een beperkter effect hebben.
- Door telkens kort achter elkaar maatregelen te nemen, kalft het vertrouwen in de overheidsaanpak en daarmee de naleving verder af.